

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΠΛΑΤΩΝ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΘΑΔΙΚΩΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΩΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΤΟΜΟΣ Γ΄.

Ὅλον ἔστι περὶ τοῦ ἄν. θεοῦ καὶ ἀθανάτου
βουλεύσαστο ἢ περὶ παιδείας καὶ αὐτοῦ καὶ
τῶν αὐτοῦ οικείων. (Πλάτ. Θεάγης.)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Χ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ

1881

νήθη ὁμῶς νὰ πραγματώσῃ. Ὁ Ἀριστοτέλης ἐν ταῖς παιδαγωγικαῖς αὐτοῦ θεωρίαις περιλαβὼν τὰς τε ἠθικὰς καὶ ψυχολογικὰς ἀρχάς, καὶ τὸ ὑψιστον τέρμα τῆς ἀνθρωπίνης μορφώσεως θέμενος ἐν τῇ πρὸς τὸ θεῖον ἐξομοιώσει, τελουμένην διὰ τῆς βαθμιαίας ἀναπτύξεως τῶν τε σωματικῶς καὶ ψυχικῶν τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεων, κατέθηκε τὰς αἰωνίους βάσεις τῆς φυσικῆς τοῦ ἀνθρώπου ἀγωγῆς, καὶ τούτου ἕνεκα δικαίως ἐπωνομάσθη πατὴρ τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης.

ΑΡΙΣΤΕΙΑΝΗΣ Κ. ΣΠΑΘΑΚΗΣ.

ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΙ ΚΑΙ Η ΚΑΤ' ΕΡΑΣΜΟΝ ΠΡΟΦΟΡΑ.

(ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΕΞ ΑΝΕΚΔΟΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ)

ΥΠΟ ΘΕΟΔ. ΠΑΠΑ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ.

Καὶ ἄλλοι μὲν τῶν καθ' ἡμᾶς ἐπιφανῶν φιλολόγων, οὐχ ἥκιστα δὲ ὁ Γεώργιος Κούρτιος, σαφῶς ὡμολόγησαν ὅτι οἱ Ἕλληνες γραμματικοὶ ἐξεφώνουν ὡς ἀπλᾶ στοιχεῖα τὰς διφθόγγους ἤδη ἀπὸ τῶν μακεδονικῶν χρόνων. (α) Καὶ ὄντως οὐδεὶς δύναται σήμερον νὰ ἀπορρίψῃ ἐλλόγως τὴν ὡς ἀπλῶν ἤχων ἐκφώνησιν τῶν διφθόγγων αἰ, εἰ, οἰ, α, η, ω, καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν ἀρχαιοτέρων γραμματικῶν, ἀφοῦ, ὡς ἀκριβῶς διελάβομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ὁ μὲν Ρωμαῖος Νιγίδιος, σύγχρονος τῷ Κικέρωνι, ῥητῶς λέγει ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀνευ οὐδεμιᾶς ἀνάγκης ἔγραψαν διὰ δύο χαρακτήρων τὸν διὰ τῆς εἰ σημαίνονμενον φθόγγον, ὁ δὲ Ἀρίσταρχος παράγων τὸ ρῖς καὶ θῖς παρὰ τὸ ρεῖν καὶ θείνεσθαι ἠξίου νὰ γράφῃ τὰς λέξεις ταύτας ἐναντίον τῆς παραδόσεως διὰ τῆς εἰ, ρεῖς καὶ θεῖς, ὁ δὲ μαθητὴς αὐτοῦ Διονύσιος ὁ Θραξ ἐδίδασκεν ὅτι τὸ ι τῆς α προσγράφεται μὲν, ἀλλ' οὐ συνεκφωνεῖται, ἀρχαιότερον δὲ πάντων τούτων ὁ Καλλίμαχος προέφερε τὸ ναῖχι ὁμοίως πρὸς τὸ ἔχει. Ὑπὲρ τῆς ἀπλῆς καὶ ἀσυνθέτου ἐκφωνήσεως

(α) Ἴδ. G. Curtius, Erläuterungen zte Auflage 1870 σελ. 21 καὶ Lentz Herodiani technici reliduiæ Lipsiæ Τομ. 3. 1867—1870. Τομ. I, Præf. σ. ci.

τῶν διφθόγγων παρὰ τοῖς γραμματικοῖς συνηγοροῦσι πρὸς τοῖς εἰρημένους, ὡς εἶδομεν, καὶ οἱ πολυάριθμοι κανόνες, οὓς ἐν ἰδιαιτέροις βιβλίοις περὶ ὀρθογραφίας ἔγραψεν ὁ Ἡρωδιανὸς καὶ ἄλλοι πρὸ αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτόν, ὀρίζοντες τίνες τῶν λέξεων διφθογογραφοῦνται καὶ τίνες ψιλογραφοῦνται, τίνες δηλονότι γράφονται διὰ τῶν διφθόγγων αἰ, εἰ, οἰ, καὶ τίνες διὰ ψιλῶν φωνηέντων ε, ι, υ, (α). Πάντες οἱ κανόνες οὗτοι καὶ πᾶσαι αὗται καὶ αἱ ἄλλαι μαρτυρίαι, ἃς πρότερον ἐμνημονεύσαμεν, προὑποτίθενται βεβαίως ὅτι τὰ φωνηέντα τὰ ἀποτελοῦντα τὰς εἰρημένους διφθόγγους εἶχον συνέλθει εἰς ἀπλοῦς ἤχους ἤδη πρὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἀριστάρχου. Εἶνε δὲ θαυμασμῶ καὶ ἀπορίας ἄξιον πῶς οὐχὶ εὐκαταφρόνητος γραμματικὸς, οἷος ὁ Κυνηρὸς, παρορῶν τοιαῦτα σπουδαιότατα γεγονότα. ἤθελεν ἔτι πρὸ δέκα καὶ πέντε ἐτῶν, ὅτε ἔζη καὶ συνέγραφε τὴν διεξοδικὴν αὐτοῦ γραμματικὴν, νὰ ἀκολουθῆ τὰς γνώμας τοῦ Ἐἰρριζένου, ὡς εἰ μετὰ τὰς ὕστερον τοῦ Ἐἰρριζένου γενομένης ἀκριβεστάτας ἐρεύνας τῆς διδασκαλίας τῶν Γραμματικῶν μηδεμίαν ἐγένετο κατὰ τοῦτο ἐπιστημονικὴ ἐπίδοσις, τὰ δὲ ἐξαγόμενα τῶν νεωτέρων ἐρευνῶν ἦσαν τὰ αὐτά, οἷα καὶ πρὸ πενήτηκοντα ἐτῶν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ματθίου, πρέπει δέ τις ἔτι καὶ νῦν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον νὰ νοῆ τοὺς Ἕλληνας γραμματικούς, καθ' ὃν ὁ Ἐἰρριζένος κατὰ τὸ ἔτος 1839 καὶ πρότερον. Τί δὲ νὰ εἴπωμεν περὶ τοῦ καλοῦ καγαθοῦ Βλασσίου, ὅστις μετὰ πολλοῦ ἀξιώματος προβαίνων ἀποφαίνεται ὅτι οὐδὲν γινώσκωμεν περὶ τῆς προφορᾶς τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γραμματικῶν, ἀκριβεστάτα δὲ τὴν τῶν Ἀττικῶν ἐπὶ Περικλέους καὶ Πλάτωνος, ἀκριβεστάτα δὲ καὶ τὸν τρόπον (καὶ οὗτος εἶνε ὁ ἔρασμικός), καθ' ὃν ὀφείλομεν σήμερον νὰ ἀναγινώσκωμεν τοὺς ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς τῆς ἐγκρίτου ἀρχαιότητος (β); Ἄν ὁ Ἐἰρριζένος ἀληθῶς ἦ πεπλασμένως ἀμφιβέλλει περὶ τῆς ἀσυνθέτου προφορᾶς τῆς αἰ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Φιλοπόνου (γ), περὶ τὸ 550 ἔτος μετὰ Χριστὸν ἀκμά-

(α) Ἰδ. Lentz Herodian, κτ. I, Praef. σελ. XCIX. Τοὺς πολυαρίθμους τούτους κανόνας συνέλεξεν ὁ Λέντιος ἐν τῇ πρώτῃ μέρει τοῦ 6' τόμου ἀπὸ σελίδος 422 καὶ ἐξῆς. Ἐνταῦθα νομιζόμεν μνημονευτέους τοὺς λόγους τοῦ Σέξτου ὅτι «οἱ τεχνικοὶ μάχονται τε καὶ εἰς αἰῶνα μαχέσονται πρὸς ἀλλήλους, τῶν μὲν οὕτως τῶν δὲ ἐκείνως τὸ αὐτὸ γράφειν ἀξιούντων» Πρὸς Γραμματικ. σελ. 638, 28 ἔκδ. Βεκκ.

(β) Friedrich Blass. Ueber die Aussphache des Griechischen 1870 σελ.39.

(γ) Heinrichsen, Ueber die Neugriechische oder sogenannte Reuchlinische Aussprache der Hellenischen Sprache 1839 ἐκ τοῦ δανικοῦ. σελ. 93 σημ. Ὅτι πολλοὶ συγχέουσι τὴν Ἰωάννην τὸν Φιλόπονον πρὸς τὴν Ἰωάννην τὸν Ἀλεξανδρέα. Ἰδ. Lentz. Herodian κτλ. Praef. σελ. CXXXV.

ζοντος, ἂν ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ μαρτυρία Σέξτου τοῦ ἐμπειρικοῦ δὲν καταδικάζει τὴν ἐρασμιακὴν προφορὰν (σελ. 96), ἢ πρέπει νὰ παραρριφθῆ ὡς ἀναξιόχρεως (σελ. 97), ἂν λησμονεῖ τὰ ἐρασμικὰ δόγματα, ἐν ᾧ ἐρμηνεύει τὴν μαρτυρίαν τοῦ Νιγιδίου (σελ. 134), ἢ διαστρέφων τὰς ῥήσεις τῶν παλαιῶν γραμματικῶν μηδαμῶς ὀκνεῖ νὰ λέγῃ « οὐκ ἐμὸς ὁ μῦθος ἀλλὰ γραμματικῶν πάρα » (σελ. 64), οὐδὲν τὸ παράδοξον ἔχουσι πάντα ταῦτα τῷ ἀποβλέποντι εἰς τὸν σκοπὸν τῆς συγγραφῆς τοῦ Ἐῖρριξένου, καὶ τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ἔγραψε. Νὰ περιπίπτωσι δ' ὅμως σήμερον εἰς τὰ αὐτὰ καὶ ὅμοια ἁμαρτήματα ἄνδρες τὰ δεύτερα εἰμὴ τὰ πρῶτα ἐν τῇ πολιτείᾳ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων φερόμενοι, εἶνε, ἐπαναλέγομεν θαυμασμοῦ ἄξιον φαινόμενον. Εἰς οὐδὲν δὲ ἄλλο καθ' ἡμᾶς τοῦλάχιστον πρέπει νὰ ἀποδοθῆ τὸ αἷτιον τοῦ φαινομένου τούτου, ἢ εἰς τὸν ὑπερβάλλοντα ζῆλον, μεθ' οὗ πολλοὶ τῶν ἐρασμικῶν ἀγωνίζονται ὑπὲρ ἀρχῶν, αἵτινες ἅπαξ ἔφθασαν νὰ νομισθῶσιν ἀληθεῖς, εἶνε δὲ πάλαις δύσκολον εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ ἀπαλλαγῆ προλήψεως βαθέως ριζωθείσης ἐν τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ, καὶ μάλιστα ὅταν πολλοὺς ἔχη τοὺς κοινωνοῦντας αὐτῆς, πάντες δὲ οὗτοι ἐπίστευσαν ὅτι μετὰ τῆς ἑαυτῶν γνώμης συντάσσεται ἡ ἐπιστήμη ὀλόκληρος. Ὑπὸ ὑπερβάλλοντος ζήλου βεβαίως παρασυρόμενος ὁ Κυνηῆρος ἐπιλανθάνεται ὅπως τῆς μαρτυρίας τοῦ Νιγιδίου περὶ τῆς δυνάμεως τῆς εἰ ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ, παρερμηνεύει τὴν ῥῆσιν τοῦ Πρισκιανοῦ, ὡς εἰ ἐν αὐτῇ ὑπῆρχε γεγραμμένον *pronuntiabant ἀντὶ scribebant* (α), παρορᾷ τὸ μέγα κῦρος τοῦ Ἀριστάρχου, τοῦ Διδύμου καὶ τῶν ἄλλων μεγάλων γραμματικῶν καὶ κριτικῶν, ἀποκρούει, ἀκολουθῶν ἀφυλάκτως τῷ Ἐῖρριξένῳ, τὴν σαφῆ μαρτυρίαν τοῦ Σέξτου, παρέρχεται ἐν σιγῇ τοὺς ὀρθογραφικοὺς κανόνας τοῦ Ἡρωδιανοῦ, παραλείπει πάντα ταῦτα καὶ εὐρίσκει σημειώσεως ἄξιον (β), ὅτι ὁ γραμματικὸς Γεώργιος ὁ Χοιροβοσκὸς περὶ τὸ 400 ἔτος μετὰ Χριστὸν ζῶν

(α) Kühner Ausf. Gramm. I, σελ. 52· ὁ Πρισκιανὸς ἐν τῷ ὑπὸ Κυνηῆρου μνημονευομένῳ χωρίῳ (Priscian. I, 9, 50 σελ. 46 κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Krehl) λέγει ὅτι οἱ ἀρχαιότεροι Ῥωμαῖοι «*pro omni longa i scribebant ei more antiquo Graecorum,*» ὅπερ οὐδὲν διαφέρει τῶν λεγομένων ὑπὸ τοῦ Κοϊντιλιανοῦ (Inst. orat. I, 7, 14). «*Ditius duravit ut e i jungendis eadem ratione qua Graeci ei uterentur κτλ.*» ἐν οἷς καταφαίνεται, ὡς ἀλλαχοῦ εἵπομεν, ὅτι ἡ εἰ εἶχε δύναμιν μακροῦ ι ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ.

(β) Ausf. Gramm. I, σελ. 52. Καὶ ἐνταῦθα δὲ ὁ Κυνηῆρος ἀκολουθεῖ τῇ γνώμῃ τοῦ Ἐῖρριξένου σελ. 402 καὶ 403.

δὲν κατατάσσει ἐν ταῖς κατ' ἑπικράτειαν διφθόγγους καὶ τὴν εἰ (α), ὅπως οἱ ἄλλοι γραμματικοὶ (β). Καὶ ταῦτα λέγει ὁ ἀνὴρ, ἐνῶ ἐκ τῶν μεγάλων χασμάτων, ἅτινα ἀπαντῶσιν ἐν τοῖς ἔργοις τῶν γραμματικῶν τοῖς μέχρι ἡμῶν διασωθεῖσι, καὶ μάλιστα ἐκ τοῦ μεγάλου χάσματος, ὅπερ καθορᾶται ἐν τῇ ὑποδιαίρεσει τῶν διφθόγγων, τῇ γενομένη ὑπὸ τοῦ γράψαντος σχόλια εἰς τὴν γραμματικὴν Διονυσίου τοῦ Θρακῆς (γ), ἠδύνατο εὐκολώτατα νὰ πεισθῇ ὅτι καὶ ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Χοιροβοσκοῦ λεγομένων ἐξέπεσαν λέξεις τινές· τοσοῦτῳ δὲ μᾶλλον ὅσω ὁ γραμματικὸς ἐκεῖνος ποιεῖται μὲν ἴδιον λόγον περὶ μιᾶς ἐκάστης τῶν ἄλλων διφθόγγων οὐδένα δὲ περὶ τῆς εἰ, καταλείπων ὅπως ἀόριστον τὴν τάξιν αὐτῆς, βεβαιότατα δὲ κατέτασσε ταύτην ἐν ταῖς κατ' ἑπικράτειαν διφθόγγους (δ), ἀφοῦ καὶ αὐτὸς ὡς καὶ ὁ σχολιαστὴς τοῦ Διονυσίου φαίνονται διὰ τὴν μεγίστην ὁμοιότητα περὶ τὴν ἔκφρασιν ἐκ κοινῆς πηγῆς ἀντλήσαντος τὴν περὶ τῆς ὑποδιαίρεσεως τῶν διφθόγγων θεωρίαν (ε). Ὑπὸ ἄκρου ὠσαύτως ζήλου φαίνεται λησμονήσας ὁ Κυννήρος ὅτι καὶ ὁ Χοιροβοσκὸς ἔγραψεν ἴδιον βιβλίον περὶ ὀρθογραφίας (ς), ὅπως καὶ ὁ Ἡρωδιανός, αὐτὸς δὲ οὗτος ὁ Χοιροβοσκὸς ὀνομάζει τὴν εἰ στοιχεῖον ὅπως καὶ τὴν ου (ζ), ἐν δὲ τῷ περὶ ὀρθογραφίας τῆς λέξεως σπεῖσαι λέγει ὅτι αὕτη γράφεται οὐχὶ διὰ τοῦ ι, ἀλλὰ «διὰ τῆς εἰ διφθόγγου· ἀνεφάνη γὰρ τὸ ε ἐν τῷ σπένδω.» (η). Οὕτω δὲν θὰ ἔλεγε βεβαίως, ἂν προέφερε τὴν εἰ κατὰ τὸν ἐρασμικὸν τρόπον ὡς εἰ, καὶ τὸ ε ἠκούετο ἐν τῷ σπεῖσαι.

Ἄλλ' ἰδῶμεν ἂν τοῦλάχιστον μετὰ τὰς παραδρομὰς ταύτας καὶ παραλείψεις ὀρθῶς ἐνόησεν ὁ Κυννήρος κατὰ τοῦτο τὸ μέρος τοὺς ἀρχαίους γραμματικούς. Ἐπειδὴ οὗτοι καὶ δὴ ὁ Χοιροβοσκὸς (θ) στεροῦσι τὴν αἰ καὶ οἱ τοῦ ἰδιώματος τῶν διφθόγγων, λέγει (Ausf. Gramm. I, σελ. 64)

(α) Bekker Anecd. Graec. σελ. 1214.

(β) Αὐτόθ. σελ. 804.

(γ) Αὐτ. σελ. 804, 12. Αἱ δὲ κατὰ κράσιν . . . οὔτε κατὰ διέξοδον, εἰκότως, ὡς στερηθεῖσαι τοῦ ἰδιώματος τῶν διφθόγγων κτλ.

(δ) Ὁ Μαθθίας ἄνευ λόγου ὅμως καὶ ἀθαιρέτως πιστεύει ὅτι ὁ Χοιροβοσκὸς θὰ κατέτασσεν εἰς τὰς κατὰ κράσιν διφθόγγους. Ἴδε Γραμμ. Μαθθίου I. σελ. 44.

(ε) Τοῦτο ὁμολογεῖ καὶ ὁ Κυννήρος σελ. 60.

(ς) Ἴδε Gramn. Anecd. Ox. II, 167—284. Ἐτι δὲ καὶ βιβλίον περὶ ποσότητος. Αὐτόθ. σελ. 283—318.

(ζ) Lentz. Herodian. κτλ. II, 737, 32.

(η) Lentz. II, 583, 6.

(θ) Bekker Anecd. Graec. 1214.

ὅτι τούτου οὐδείς ἕτερος λέγει φαίνεται ὑπάρχων, ἢ ὅτι αἱ δίφθογγοι αἶ καὶ οἱ ἐλαμβάνοντο ἐν τῷ τονισμῷ ὡς βραχεῖαι συλλαβαί. Ἄλλ' ἐν τούτῳ καταλαμβάνεται ὁ Κυννῆρος ἐπιπολαίως διελθὼν τὴν σειρὰν τῶν λόγων τοῦ "Ἑλληνοσ γραμματικοῦ. Διότι φανερώτατα ὁ Χοιροβοσκὸς λέγει τὸ ἐναντίον, ἀναφέρων ὡς αἰτίαν ὅ,τι ὡς ἐπακολούθημα ὑπέλαβεν ὁ Κυννῆρος. Ἐπειδὴ, λέγει, ἡ αἶ καὶ οἱ ἐστερήθησαν τοῦ ἰδιώματος τῶν διφθόγγων, τούτου ἕνεκα ἐν τῷ τονισμῷ λαμβάνονται ἀντὶ κοινῆς ἤτοι βραχείας συλλαβῆς. (β) Ἴδου αὐτολεξεῖ οἱ λόγοι τοῦ Χοιροβοσκοῦ.

« Ἄξιόν ἐστι ζητῆσαι τί δὴ ποτε ἡ οἶ καὶ ἡ αἶ δίφθογγοι μόναι ἐκ τῶν διφθόγγων τῷ γενικῷ παραγγέλματι ἀντὶ κοινῆς παραλαμβάνονται, οἷον ἄνθρωποι, Ὀμηροί, Ἀρίσταρχοί, ἄμαξαι, τράπεζαι, ἄελλαι. Καὶ ἔστιν εἰπεῖν ταύτην τὴν ἀπολογίαν. Ἰστέον ὅτι ἕνδεκα δίφθογγοί εἰσιν ἔστι γὰρ ἡ εἶ δίφθογγοσ καὶ ἡ οἶ καὶ ἡ αἶ καὶ ἡ αὐ καὶ ἡ εὐ καὶ ἡ οὐ καὶ ἡ η καὶ ἡ ω, ἡ διὰ τοῦ η καὶ ι καὶ ἡ διὰ τοῦ ω καὶ ι καὶ ἡ ηυ καὶ ωυ, ἡ διὰ τοῦ η καὶ υ καὶ ἡ διὰ τοῦ ω καὶ υ, οἷον ὠύτὸς ἀνὴρ ἀντὶ τοῦ ὁ αὐτόσ καὶ ἡ υἱ ἡ διὰ τοῦ υ καὶ ι. Αὗται τοίνυν αἶ ἕνδεκα δίφθογγαι ἀνεμερίσαντο ἑαυτάσ καὶ ἐγένοντο κατὰ τρόπους τρεῖσ' αἶ μὲν γὰρ αὐτῶν εἰσὶ κατ' ἐπικράτειαν, αἶ δὲ κατὰ διέξοδον, αἶ δὲ κατὰ κρᾶσιν. Καὶ κατ' ἐπικράτειαν μὲν εἰσὶν ὡσ ἐπὶ τῆσ η δίφθογγου τῆσ διὰ τοῦ η καὶ ι καὶ τῆσ ω καὶ τῆσ α, τῆσ ἐχούσης τὸ ι ἀνεκφώνητον. Ἐπὶ τούτων γὰρ ὁ φθόγγος τοῦ ἐνὸσ φωνήεντοσ ἐπικρατεῖ καὶ αὐτόσ ἐξακούετασ οἷον τῆ Ἑλένη, τῷ καλῷ, τῆ Μηδεία. Κατὰ κρᾶσιν δὲ εἰσὶν ὡσ ἐπὶ τῆσ οὐ δίφθογγου καὶ τῆσ αὐ καὶ τῆσ εὐ. Ἐπὶ τούτων γὰρ συγκιρνῶσιν ἑαυτὰ τὰ δύο φωνήεντα καὶ ἀποτελοῦσιν μίαν φωνὴν ἀρμύζουσιν ταῖσ δύο φωνήεσιν οἷον ἀύλόσ, εὐχομαι, οὔτοσ. Κατὰ διέξοδον δὲ εἰσὶν ὡσ ἐπὶ τῆσ ηυ δίφθογγου τῆσ διὰ τοῦ η καὶ υ καὶ τῆσ ωυ τῆσ διὰ τοῦ ω καὶ υ καὶ τῆσ υἱ τῆσ διὰ τοῦ υ καὶ ι' ἐπὶ τούτων χωρὶσ ἀκούετασ ὁ φθόγγος τοῦ ἐνὸσ φωνήεντοσ τουτ' ἔστί τοῦ [υ καὶ τοῦ] ι, καὶ χωρὶσ τοῦ ἑτέρου φωνήεντοσ οἷον νηυσὶν, υἱόσ, ὠύτόσ.

Εὔτέ μιν ὠύτόσ ἀνὴρ

ἀντὶ τοῦ ὁ αὐτόσ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ αἶ δίφθογγοσ ἡ ἐκφωνοῦσα τὸ ι καὶ ἡ οἶ δίφθογγοσ οὔτε κατ' ἐπικράτειαν εἰσὶν οὔτε κατὰ διέξοδον οὔτε κατὰ κρᾶσιν, εἰκότως, ὡσπερ ἐστερήθησαν τοῦ ἰδιώματος τῶν διφθόγγων, ἐστερήθησαν καὶ τοῦ χρόνου τοῦ παρεπομένου ταῖσ διφθόγγοισ, καὶ τούτου χάριν αὗται μόναι ἐκ τῶν διφθόγγων τῷ τονικῷ

(β) Αὐτόσ ὁ Χοιροβοσκὸσ ἐν τῷ τέλει τῆσ προηγουμένησ σελίδοσ 1213 λέγει περὶ τῆσ αἶ δίφθογγου ὅτι « παραλαμβάνεται ἀντὶ κοινῆσ ἡγουν ἀντὶ βραχείασ. »

παραγγέλματι ἀντὶ κοινῆς παραλαμβάνονται καὶ πρὸς ἓνα ἥμισυν χρόνον ἔχουσι. Πρόκειται « ἡ ἐκφωνοῦσα τὸ ι, » οἷον « ἡ αὐτὴ δίφθογγος ἡ ἐκφωνοῦσα τὸ ι, » ἐπειδὴ ἡ α ἢ ἡ ἀνεκφώνητον ἔχουσα τὸ ι, ὡς εἴρηται, κατ' ἐπικράτειάν ἐστι· καὶ γὰρ ἐν ταύτῃ ὁ φθόγγος τοῦ α ἐπικρατεῖ, οἷον τῆ Μηδεία. »

Ἐκ τῶν λόγων τούτων τοῦ Ἑλληνος γραμματικοῦ συμπεραίνονται τρία τινά· α') ὅτι ἡ αὐτὴ καὶ οἱ ἔστερήθησαν τοῦ ιδιώματος τῶν δίφθγγων καὶ κυρίως δὲ εἶνε δίφθογγοι β') ὅτι τούτου ἕνεκα ἔστερήθησαν τοῦ χρόνου τοῦ παρεπομένου ταῖς δίφθγγοις (α) γ') ὅτι ἐπειδὴ παραλαμβάνονται διὰ τὸν πρῶτον λόγον ἀντὶ κοινῆς συλλαβῆς, διὰ τοῦτο τονίζονται ὡς βραχεῖαι συλλαβαί. Διὰ τίνα δὲ ἄλλον λόγον ἔστερήθησαν τοῦ ιδιώματος τῶν δίφθγγων καὶ ἀπεκλείσθησαν ὅλως αὐτῶν, ἢ διότι εἶχον καταντήσαι ἀπλᾶ φωνήεντα ὀλίγον ἀπέχοντα τῶν βραχέων καὶ ὡς τοιαῦτα ἐξεφωνοῦντο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων γραμματικῶν; Λέγομεν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων γραμματικῶν, διότι ὁ Χοιροβοσκὸς τὴν θεωρίαν ταύτην περὶ δίφθγγων παρέλαβε βεβαίως, ὡς καὶ πολλὰς ἄλλας τῶν ἑαυτοῦ θεωριῶν ἐκ τῶν πρὸ αὐτοῦ. Ἐκ τῆς μνημονευθείσης τοῦλάχιστον ῥήσεως Ἀριστείδου τοῦ Κοϊντιλιανοῦ « τὰς δίφθγγους ἤτοι κατὰ κράσιν ἢ κατὰ συμπλοκὴν ἢ κατ' ἐπικράτειαν γίνεσθαι φ α μ ε ν » (β) συμπεραίνεται ἀσφαλῶς ὅτι ἡ ὑποδιαίρεσις τῶν δίφθγγων εἰς τρεῖς τάξεις ἦτο γνωστὴ τοῖς γραμματικοῖς ἤδη πολὺ πρὸ τοῦ Κοϊντιλιανοῦ καὶ τοῦ Πλουτάρχου καὶ πιθανώτατα ἀπὸ Ἀρίσταρχου καὶ Ἀριστοφάνους τοῦ Βυζαντίου. Οὕτω δ' ἀναγκαίως συμπεραίνεται τὸ ἀπλοῦν τῶν δίφθγγων αὐτῶν, οἱ, εἰ, α, ἦ, ω ἐκ τῶν διαφόρων λόγων τῶν ἀρχαίων γραμματικῶν, ὧν πολλοὺς ἐμνημονεύ-

(α) Ὅθεν ἀλλαχοῦ λέγει ὁ Χοιροβοσκὸς ὅτι « τὸ α τὸ φύσει μακρὸν μετρίον ἐστὶ τῆς αὐτῆς δίφθγγου. Ἰδ. Lentz. Herodian. κτλ. II, 323, 25.

(β) Ἐν τῷ περὶ Μουσικῆς. Ἰδ. M. Meibonii antiquae Musicae auctores septem 1652. Τόμ. II, σελ. 44. Ἡ μόνη διαφορὰ ἣτις παρατηρεῖται μεταξὺ τῆς ῥήσεως τοῦ Κοϊντιλιανοῦ καὶ τῆς τῶν γραμματικῶν εἶνε ὅτι παρ' ἐκείνῳ μὲν φέρεται κατὰ συμπλοκὴν, παρὰ τούτοις δὲ κατὰ διέξοδον. Τίς δὲ τῶν δύο τούτων ἐκφράσεων ἦτο ἀρχαιότερον ἐν χρήσει παρὰ τοῖς γραμματικοῖς ἢ ἂν ἀμφότεραι ὡσαύτως, ἄγνωστον. Τὸ βέβαιον ὅμως εἶνε ὅτι ὁ Χοιροβοσκὸς παρέλαβε τὴν περὶ ὑποδιαίρεσεως τῶν δίφθγγων θεωρίαν ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς, ἐξ ἧς καὶ ὁ Θεοδοσίος καὶ οἱ γράψαντες σχόλια εἰς τὴν γραμματικὴν Διονυσίου τοῦ Θρακικοῦ καὶ ὁ Μοσχόπουλος καὶ ἄλλοι, ὁμολογεῖ δὲ καὶ ὁ Κυρηνῆρος (σ. 60), μαρτυρεῖται δὲ σαφέστατα ἐκ τῆς μεγίστης ὁμοιότητος, ἣτις καθορᾶται περὶ τὴν ἐκφρασιν τοῦ Χοιροβοσκοῦ καὶ πάντων τῶν ἄλλων γραμματικῶν.

ταμεν ἤδη ἐν τοῖς ἰδιαιτέροις περὶ ἐκάστης αὐτῶν κεφαλαίοις, ὥστε νομίζομεν μέμψεως ἀξίους τινὰς τῶν ἐρασμικῶν ὅτι πρὸς μόνας τὰς ἑαυτῶν ἀρχὰς καὶ δοξασίας ἀποβλέποντες ἔχουσιν ἐνίοτε ἀδυσωπήτως πρὸς τὴν ἀλήθειαν.

Ἄλλ' ὁ οὐδένα εἰς τοῦτο κεκτημένος ἐνάμιλλον εἶνε ὁ πολλαχόθεν ἤδη γνωστὸς ἡμῖν Δανὸς Ἐῦρρίξενος, ὁ σφοδρότατος τῆς παραδόσεως πολέμιος. Οὗτος δὲν ἠρκέσθη εἰς ταῦτα μόνον, ὅσα ἔπειτα ὁ Κυννήρος καὶ ἄλλοι ἀνεξελέγκτως καὶ σχεδὸν κατὰ γράμμα ἐπανέλαβον, αὐτὸς δὲ αὐθαιρέτως κατὰ τὴν ἐκάστητε παρισταμένην ἀνάγκην ἰσχυρίσθη, ἀλλ' ἠθέλησεν ἔτι ἐκ τῶν λόγων τῶν γραμματικῶν καὶ παράδοξόν τι καὶ ἀλλόκοτον καὶ ὄντως ἐρασμικὸν νὰ συμπεράνη συμπέρασμα (σελ. 187) ὅτι δηλαδή οἱ ἀρχαῖοι γραμματικοί, ὡς φαίνεται, οὕτως ἐξεφώνουν τὰς διφθόγγους αἰ καὶ οἰ, ὥστε δὲν ἠδύναντο μὲν νὰ κατατάξωσιν αὐτὰς εἰς οὐδεμίαν τῶν τριῶν ὑποδιαίρέσεων, οὔτε εἰς τὰς κατ' ἐπικράτειαν, οὔτε εἰς τὰς κατὰ κράσιν οὔτε εἰς τὰς κατὰ διέξοδον, πάντως δ' ὅμως δὲν ἐξεφώνουν αὐτὰς ὡς ἀπλᾶ φωνήντα. Ἄλλὰ ποῖον ἄλλο εἶδος προφορᾶς εἶνε δυνατὸν ἐν τῇ συνεκφωνήσει δύο φωνηέντων ἢ τρία καὶ μόνον, ἢ νὰ ἐξακούηται μόνον τὸ ἕτερον αὐτῶν, ἢ ἐκ τῆς συμμίξεως ἀμφοτέρων νὰ γεννᾶται τρίτος τις φθόγγος, ἢ νὰ ἐξακούωνται ἀμφότερα; Καὶ ἂν αἱ διφθογγοὶ αἰ καὶ οἰ δὲν ἠδύναντο νὰ καταταχθῶσιν εἰς τὰς τρεῖς εἰρημένους τάξεις, διὰ τί δὲν κατετάχθησαν εἰς τετάρτην, ἀλλ' ὅλως ἀπεκλείσθησαν τῶν διφθόγγων; Ἄλλὰ πρόδηλον ὅτι ὁ Ἐῦρρίξενος διὰ τοιούτων ἀλλοκότων συμπερασμάτων ἠθέλησε νὰ στηρίξῃ τὰ ἀστήρικτα, διαστρέφων τὴν ἀλήθειαν ἐν ταῖς διανοίαις τοῦλάχιστον τῶν ἀπλουτέρων καὶ εὐκόλως ἐκπληττομένων ὑπὸ τῶν καινοφανῶν καὶ παραδόξων. Ἄν ἢ αἰ καὶ οἰ ἐξεφωνοῦντο ὑπὸ τῶν γραμματικῶν, ὅπως καὶ ὑπὸ τῶν ἐρασμικῶν, ἔπρεπε πάντως νὰ κατατάσσωνται εἰς τὰς κατὰ διέξοδον διφθόγγους. Ἄν δὲ παντελῶς ἀφῆρέθη ἀπ' αὐτῶν τὸ ἰδίωμα τῶν διφθόγγων καὶ τῶν τριῶν τάξεων, εἶνε σημεῖον σαφές ὅτι οὐδ' ἀμυδρότατον ἔχνος συνθέτου ἤχου οὐδὲ τὸ τοῦ χρόνου ἐναπελείπετο ἐν αὐταῖς. Οὐδαμῶς ἀποροῦμεν ὅτι ὁ Ἐῦρρίξενος ἠρνήθη νὰ ὁμολογήσῃ ἐναργεστάτην ἀλήθειαν, θαυμάζομεν μόνον πῶς δὲν ἠθέλησε νὰ χωρήσῃ ἔτι περαιτέρω καὶ πληρῶν τὸ μέτρον τῆς παραδοξολογίας νὰ ὀνομάσῃ τὸ ὑπ' αὐτοῦ πλασθέν, ἀνώνυμον δὲ καταλειφθὲν τέταρτον εἶδος διφθόγγων, διφθόγγους κατὰ συναίρεσιν, ὠφελούμενος ἐκ τῆς διαστολῆς ἣν ποιοῦνται οἱ ἀρχαῖοι γραμματικοὶ μεταξὺ συναίρεσεως καὶ κράσεως. Ὁ σχολιαστὴς δηλαδή Διονυσίου τοῦ Θρακικοῦ λέγει ὅτι « ἡ συναίρεσις περὶ τὸ ι καὶ τὸ υ καταγίνεται, προηγουμένου

προτακτικοῦ φωνήεντος. . . ἡ δὲ κρᾶσις περὶ πάντα τὰ ἄλλα φωνήεντα καταγίνεται. » (α) Ὅμοια λέγει καὶ Δράκων ὁ Στρατονικεὺς ἐν τῷ περὶ μέτρων ποιητικῶν. (β) «Κρᾶσις δὲ ὅταν δύο φωνήεντα συγκερασθῶσιν εἰς ἓν καὶ πολλάκις εἰς δίφθογγον· ἀλλ' ἐὰν μὲν εἰς ἓν φωνῆεν ἡ κρᾶσις γένηται, καὶ ἀμφοτέρω τὰ δύο φωνήεντα ἀφανίζονται, οἷον τὸν Δημοσθένεα Δημοσθένη· ἐὰν δὲ εἰς δίφθογγον κινῶνται τὰ δύο φωνήεντα, τὸ μὲν ἓν ἀφανίζεται, τὸ δὲ ἕτερον φαίνεται ἐν τῇ διφθόγγῳ. Συναίρεσις δὲ γίνεται ὅταν δύο φωνήεντα συναφθῶσιν εἰς δίφθογγον, καὶ ἀμφοτέρω σώζονται, ὡς ἐστὶ τὸ Πηλείϊ Πηλεῖ. » τὴν αὐτὴν διαστολὴν μεταξὺ κράσεως καὶ συναίρεσεως ποιεῖται καὶ ὁ Χοιροβοσκός, (γ) καὶ ἠδύνατο ὁ Ἐϊρρίξενος καὶ ἐκ τῆς διαστολῆς ταύτης νὰ λάβῃ νέα ὄπλα ὑπὲρ τοῦ ἀναμαρτήτου τῶν ἐρασμικῶν ἀρχῶν. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι δὲν ἠθέλησε νὰ προχωρήσῃ εἰς τοσαύτην τάλμην καὶ ὀνομάσῃ τὴν αἰ καὶ οἱ διφθόγγους κατὰ συναίρεσιν, διότι ἴσως παρετήρησεν ὅτι οἱ παλαιοὶ γραμματικοὶ μεταχειρίζονται τὴν λέξιν συναίρεσις καὶ ἐκεῖ ὅπου κατ' ἀκριβολογίαν ἔπρεπε νὰ μεταχειρισθῶσι τὴν λέξιν κρᾶσις, (δ) καὶ διότι ἴσως ὁ Ἡρωδιανὸς ἔλεγεν ἐν τῷ περὶ παθῶν ὅτι καθόλου «ὅπου φωνῆέν ἐστὶ καὶ κρᾶσις,» (ε) ἢ διότι, τὸ πιθανώτερον, συνείδεν ὅτι θὰ ἐνέπιπτεν εἰς δεινὴν ἀμηχανίαν, ἀδυνατῶν νὰ συμβιβάσῃ τὰ ἀσυμβίβαστα, καὶ θὰ ἠναγκάζετο τὰς μὲν διφθόγγους

(α) Bekker Anecd. Graec. σελ. 698, 3 καὶ ἐξῆς.

(β) Ἰδ. τὴν ἐκδοσιν τοῦ Δράκοντος, ἣν ἐξέδωκεν ὁ Godofredus Hermannus Lipsiae 1812 σελ. 157 καὶ 158.

(γ) Lentz. Herodian. κτλ. Praef. σελ. XCIV.

(δ) Ἰδε Lentz. Praef. σελ. XCIV καὶ Τομ. II, 317, 18. 326, 31. 328, 8, ἔνθα ὁ Χοιροβοσκός ἐπιλανθανόμενος τῆς διαστολῆς ἣν αὐτὸς ποιεῖται, λέγει «οἱ Ἀττικοὶ συναιροῦσι τὸ α καὶ ο εἰς ω.» «Οἱ Ἀθηναῖοι συναιροῦσι τὸ ε καὶ α εἰς η.» «Καὶ τὸ ε καὶ τὸ ο τριχῶς συναιρεῖται.» κτλ. Ἀλλὰ προσσημειωτέον ὅτι συνήθως οἱ γραμματικοὶ ἐπὶ τῆς συναλοιφῆς τῶν φωνηέντων α, ε, ο μεταχειρίζονται τὰς λέξεις κρᾶσις καὶ κινῶσθαι. Ὅπως ἐννοήσῃ τις τὴν αἰτίαν τῆς λεπτῆς διαστολῆς τῆς γινομένης ὑπὸ τῶν γραμματικῶν μεταξὺ συναίρεσεως καὶ κράσεως, πρέπει νὰ ἐνθυμηθῇ ὅτι ἡ γραμματικὴ ὠρμήθη, ὡς ὀρθότατα παρετήρησεν ἤδη ὁ Κούρτιος (Studien I, σελ. 275), ἐκ φθόγγων γεγραμμένων, καὶ ἡ ἀκριβολογία καὶ κυριολεξία τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης ἀπῆτει τὴν μὲν λέξιν συναίρεσις ἐπὶ τῆς συναφῆς καὶ συλλήψεως δύο φαινομένων φωνηέντων, ἐπὶ δὲ τῆς συμμίξεως ἀμφοτέρων εἰς τρίτον τὴν λέξιν κρᾶσις, ἅτε ἀφανιζομένων τῶν πρὸ τῆς κράσεως ὁρατῶν φωνηέντων καὶ ἐτέρου μετὰ τὸ πάθος εἰς τὸ μέσον προκύπτοντος.

(ε) Lentz. Herodian. II, 334, 18.

ου, αυ, ευ, α, η, ω, (α) νὰ ὀνομάσῃ διφθόγγους κατὰ συναίρεσιν, ἐν ᾧ οἱ γραμματικοὶ τὰς μὲν πρώτας τρεῖς ὠνόμαζον κατὰ κρᾶσιν, τὰς δὲ τρεῖς τελευταίας κατ' ἐπικράτειαν, τὴν δὲ εἰ νὰ ὀνομάζῃ ποτὲ μὲν κατὰ συναίρεσιν ὅταν προκύπτῃ ἐκ συναίρεσεως τοῦ ε καὶ ι, ποτὲ δὲ κατὰ κρᾶσιν, ὅταν γεννᾶται ἐκ τῆς κράσεως τῶν δύο ε, (β) ἐναντίον πάλιν τῶν ἀρχαίων γραμματικῶν, οἵτινες ἐκάλουν αὐτὴν δίφθογγον κατ' ἐπικράτειαν. Ἡ φανερωτάτη λοιπὸν διάστροφή τῶν πραγμάτων φαίνεται ὅτι ἐκώλυσε τὸν πολυμήχανον Δανὸν νὰ ἐπιθέσῃ τὴν χρυσὴν κορωνίδα εἰς τὰς ἄλλας ἐπινοίας καὶ παραδοξολογίας τοῦ θαυμασίου αὐτοῦ ἔργου, ἐν ᾧ ὁ Κυνηῆρος εὔρε τελείως καὶ ἐκ βάθρων ἀναιρεθὲν τὸ κῦρος τῆς παραδόσεως. (γ)

Ἄλλ' ἂν ὁ Ἐιρρίξενος ἐδίστασε νὰ ὀνομάσῃ τὸ ὑπ' αὐτοῦ πλασθὲν τέταρτον εἶδος διφθόγγων, ἐρωτᾷ ὅμως καὶ αὐτὸς καὶ πάντες οἱ ἐρασμικοὶ, διὰ τί ὁ Χοιροβοσκὸς λέγει ἢ αἰ δίφθογγος ἢ ἐκφωνοῦσα τὸ ι, ἂν τῷ ὄντι ἐξεφώνῃ αὐτὴν ὡς ἀπλοῦν στοιχεῖον; Πρὸς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἀποκρινόμεθα δι' ἐτέρας ἐρωτήσεως καὶ πῶς ἄλλως, ἀντερωτῶμεν, ἠδύνατο κάλλιον καὶ ὁ Χοιροβοσκὸς καὶ οἱ ἄλλοι γραμματικοὶ νὰ εἴπωσιν ἢ ὅπως εἶπον, ἀφοῦ ἐν τῇ ἐλληνικῇ γλώσσῃ ὑπῆρχον δύο δίφθογγοι ὁμοίως μὲν γραφόμεναι, διὰ τοῦ ΑΙ, διαφόρως δὲ ἐκφωνούμεναι, ἢ μὲν ἔχουσα ἀνεκφώνητον τὸ ι, ἢ δὲ ἐκφωνούμενον; Νὰ εἴπωσιν ἢ ΑΙ ἢ ἔχουσα συνηρημένον τὸ ι; Ἄλλὰ τότε πῶς θὰ προελαμβάνετο ἡ σύγχυσις μεταξὺ τῶν ὁμοίως γραφομένων διφθόγγων, ἀφοῦ ἀμφότεραι εἶνε προϊόντα συναίρεσεως; Οὕτως ὀλίγον, παρατηροῦμεν αὐτοῖς, ἠθέλησαν νὰ ἐξετάσωσι καὶ νοήσωσι τὸν λόγον τῆς τοιαύτης ἐκφράσεως τῶν Ἑλλήνων γραμματικῶν, ὥστε ὁ Κυνηῆρος ἐν τῷ ὑπερβάλλοντι αὐτοῦ ἐνθουσιασμῷ ὑπὲρ

(α) Ἰδ. Bekk. Anecd. Graec. σ. 698 ἐνθα ὁ σχολιαστὴς Διονυσίου τοῦ Θρακὸς οὐ μόνον περὶ τῶν διφθόγγων α, η, ω, αυ καὶ ευ λέγει ὅτι γεννῶνται ἐκ συναίρεσεως τοῦ προτακτικοῦ καὶ ἐπιτακτικοῦ αὐτῶν φωνήεντος, ἀλλὰ ἐν στίχῳ 25 τῆς αὐτῆς σελίδος λέγει καὶ περὶ τῆς ου «συναίρεται δὲ τὸ ο καὶ υ εἰς τὴν ου δίφθογγον. Ὅτι δὲ καὶ αἰ κατ' ἐπικράτειαν δίφθογγοι α, η, ω δέχονται οὐχὶ κρᾶσιν ἀλλὰ συναίρεσιν κατὰ Χοιροβοσκόν, ἴδ. Lentz. Herod. Praef. σελ. XCIV.

(β) Ἰδ. Lentz. Herod. II, 322, 14, ἐνθα λέγεται ὅτι εὐρίσκονται τὰ δύο εε εἰς τὴν εἰ δίφθογγον κινώμενα. Ὁμοίως ἐν II, 323, 19. Εἰκότως οὖν τὰ δύο εε ἐν τῇ πληθυντικῇ εἰς τὴν εἰ δίφθογγον κίρνανται. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον λέγει καὶ ὁ Δράκων σελ. 115 «ἡ πληθύντικὴ ὀνομαστικὴ λήγει εἰς εεσ καὶ εἰς κατὰ κρᾶσιν.

(γ) Ausfürb. Gramm. I, σελ. 45 σημ.

τῆς κατ' Ἑρασμὸν προφορᾶς νομίσας ὅτι Ἑλλην γραμματικὸς ἠδύνατο νὰ εἶπῃ καὶ ἡ οἰ ἢ ἐκφωνοῦσα τὸ ι, σπεύδει νὰ ἀνακοινώσῃ τοῖς ἀναγνώσταις τῆς διεξοδικῆς αὐτοῦ γραμματικῆς (σελ. 51), ὅτι ἡ οἰ ἄτε οὔσα κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν παλαιῶν γραμματικῶν δίφθογγος ἐκφωνοῦσα τὸ ι, εἶχε διὰ τοῦτο ἀκουομένους εὐκρινῶς ἑκατέρους τοὺς φθόγγους καὶ ἦτο ἀληθῆς δίφθογγος! Τοσοῦτον ἐκ τῶν λόγων τοῦ Χοιροβοσκοῦ ἡ αἰ ἢ ἐκφωνοῦσα τὸ ι ἔχει τις ἰσχυρὸν λόγον νὰ πιστεύῃ ὅτι οἱ ἀρχαῖοι γραμματικοὶ ἐξεφώνουν τὸ ι κεχωρισμένον ἀπὸ τοῦ α, ὅσον ἐξ ὁμοίων λόγων τοῦ αὐτοῦ Χοιροβοσκοῦ ὅτι ἡ ο «διὰ τοῦ ο καὶ τοῦ υ γράφεται καὶ ἐκφωνεῖται» «ἐν τῇ δοτικῇ πληθυντικῇ ἐπλεόνασε τὸ υ καὶ τὸ ο διὰ τῆς προσθήκης τοῦ υ μεγαθύνεσθαι πέφυκε,» (α) θὰ εἶχέ τις ἰκανὸν λόγον νὰ νομίζῃ ὅτι ὁ Χοιροβοσκὸς ἐξεφώνει ὡς οὔ τὴν ου, ἐν ᾧ αὐτὸς οὔτος ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ ὀνομάζει αὐτὴν στοιχεῖον, ἐν δὲ τῇ ὑποδιαίρεσει τῶν δίφθγγων κατατάσσει ἐν ταῖς κατὰ κρᾶσιν. Οὐδὲ δύναται τις, ὡς λέγομεν, νὰ κατακρίνῃ τὸν Χοιροβοσκὸν καὶ τοὺς ἄλλους γραμματικούς ὅτι μετεχειρίσθησαν τὰς λέξεις ἡ αἰ ἢ ἐκφωνοῦσα τὸ ι ἐπὶ ἀσυνθέτου ἐκφωνήσεως τῆς δίφθγγου· πλὴν ἂν ἤθελε νὰ κατακρίνῃ αὐτοὺς ὅτι δὲν ἠδυνήθησαν πρὸ τοσοῦτων ἑκατονταετηρίδων νὰ προῖδωσιν ὅτι ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις θὰ ἀνεφαίνοντο ὁμότεχνοι, οἷος ὁ Μαθθίας, ὁ Ἐἰρρίξενος, ὁ Κυνηῆρος, ὁ Βλάσσιος, οἵτινες μετὰ τρισαύτης ταχύτητος ἐμελλον νὰ πιστεύσωσιν εἰς τὴν κεχωρισμένην τοῦ ι ἀπὸ τοῦ α ἐκφώνησιν, ἀφοῦ αὐτοὶ σαφῶς καὶ διαρρήδην ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ ἀποκλείουσι καὶ τὴν αἰ καὶ τὴν οἰ ἀπὸ τῶν δίφθγγων, ἀμφοτέρας δὲ κατατάττουσιν εἰς τὰ ἀπλᾶ φωνήεντα, τὰ ἀντὶ κοινῆς ἦτοι βραχείας συλλαβῆς παραλαμβονόμενα. Ἡ ἀτοπία δὲν ὑπάρχει ἐν τοῖς λόγοις τῶν γραμματικῶν, ἀλλ' ἐν τῷ τρόπῳ τῶν Ἑρασμικῶν, θελόντων τὰ πάντα νὰ ἐρμηνεύωσι μεμονωμένα καὶ ἄσχετα ἀπ' ἀλλήλων καὶ βιαίως μεθαρμόζωσι πρὸς τὰς ἑαυτῶν ἀρχὰς καὶ δοξασίας. Ἀπόδειξις δὲ σαφῆς εἶνε, ὅτι οἱ γραμματικοὶ εὐρίσκονται ἐν μεγίστῃ συμφωνίᾳ πρὸς ἑαυτούς τε καὶ πρὸς ἀλλήλους ἅμα αἰρομένης τῆς ἐρασμικῆς προφορᾶς, τὸναντίον δέ, ἐξελέγχονται ἀτοπώτατα λέγοντες εὐθὺς ὡς ἐμβληθῆ ἐν τῷ στόματι αὐτῶν ἄλλοτρία φωνὴ καὶ ὅλως αὐτοῖς ἀήθης καὶ ἄγνωστος. Παραυτίκα, ἂν γένηται ἀποδεκτὸν ὅτι ὁ Χοιροβοσκὸς ἐξεφώνει τὴν οἰ ὡς οἰ, ἐξελέγχεται ἄτοπα λέγων, ὅταν παραβάλλῃ τὴν γενικὴν τοῦ οἰς οἶος πρὸς τὰς γενικάς ἦρος καὶ κῆρος, παραβάλλων δὲ προσεπιφέρῃ ὅτι τὸ μὲν ἦρος καὶ κῆρος εἶνε δυνάμει τρισύλ-

(α) Lentz. Herodian. κτλ. II, σελ. 737, 30—33.

λαβα ἐπειδὴ ἔπαθον ἐν τῇ γενικῇ τὴν συναίρεσιν, τὸ δὲ οἶδος, ἐπειδὴ ἐν τῇ εὐθείᾳ ἔπαθε τὴν συναίρεσιν δὲν εἶνε δυνάμει τρισύλλαβον, ἀλλὰ κυρίως δισύλλαβον. (α) Ὁμοίως λίαν ἀτόπως θὰ ἔλεγεν ὁ αὐτὸς Χοιροβοσκὸς « ἔτυμον λέγεται τὸ ἀληθές, τῆς τυ συλλαβῆς διὰ τοῦ υ μόνου γραφομένης καὶ οὐ διὰ τῆς οι διφθόγγου. » (β), ἂν δὲν ὑπῆρχε ἡ ἑτέρα λέξις ἔτοιμον ὁμοίως μὲν προφερομένη διαφόρως δὲ διὰ τῆς οι γραφομένη, ἂν δηλαδὴ ἡ οι δὲν εἶχεν ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἀλφαβῆτῳ τὴν αὐτὴν δύναμιν τῷ υ. Ἄνευ πάλιν τῆς μονοφώνου ἐκφωνήσεως τῆς διφθόγγου αι δὲν ἐξηγεῖται διὰ τί ὁ αὐτὸς γραμματικὸς λέγει ἀλλαχοῦ « καὶ πάλιν τὸ παίδες κατὰ τὴν παραλήγουσαν διὰ τῆς αι διφθόγγου γράφεται τὸ δὲ πῆσαι διὰ τοῦ ε ψιλῶ. » (γ) δὲν ἐξηγεῖται δὲ οὐδὲ ὁ λόγος τῆς γενομένης προσθήκης τῆς λέξεως ψιλὸν (δ) εἰς τὴν ὀνομασίαν τῶν φωνηέντων ε καὶ υ, ἂν ἐν τῇ αι καὶ οι τὸ ι ἐξεφωνεῖτο χωρὶς τοῦ α καὶ ο.

Ὅτι ἡ φράσις ἡ αι ἡ ἐκφωνοῦσα τὸ ι ἔχει μόνον σημασίαν, ὅταν νοηθῇ κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἔχουσαν αὐτὸ ἀνεκφώνητον, γίνεται δῆλον καὶ ἐκ τοῦδε τοῦ χωρίου Διονυσίου τοῦ Θρακός. « Ἡ δὲ δευτέρα συζυγία τῶν περισπωμένων ἐκφέρεται ἐπὶ δευτέρου καὶ τρίτου προσώπου διὰ τῆς α διφθόγγου, προσγραφομένου μὲν τοῦ ι, οὐ συνεκφωνομένου δέ. » (ε) Οὕτω δὲν θὰ ἔλεγε βεβαίως ὁ Διονύσιος, ἂν δὲν ὑπῆρχε καὶ ἑτέρα δίφθογγος ὁμοίως μὲν γραφομένη, ἔχουσα δὲ συνεκφωνούμενον τὸ ι μετὰ τοῦ α. Ὅποιον δὲ ἤχον ἀπετέλει ἡ συνεκφώνησις αὕτη, ἀναμφιβόλως δὲν ἔχομεν νὰ διδαχθῶμεν παρὰ τοῦ Κυννήρου καὶ τοῦ Ἐἰρριζένου καὶ τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῖς, ἀλλὰ παρ' αὐτῶν τῶν παλαιῶν γραμματικῶν καὶ τῶν ἐκείνοις

(α) Αὐτόθι I, 408, 27—409, 3.

(β) Bekker Anecd. Graec. σελ. 740.

(γ) Αὐτ. 1257, 9. Ὁμοίως δὲ λέγει καὶ Ἰωάννης ὁ Ἀλεξανδρεὺς βεβαίως ἐκ τοῦ Ἡρωδιανοῦ παραλαβὼν « . . . ἡ γὰρ γραφή τὴν διαστολὴν ποιεῖται· τοῦτο μὲν γὰρ τὸ ἐπὶ τῶν δεσμῶν (τὸ πεδῶν) διὰ τοῦ ε, ἐκεῖνο δὲ (τὸ παίδων) διὰ τῆς αι διφθόγγου. Ἰδ. Lentz. Herodian. κτλ. I, 426, 31 καὶ Praef. σελ. CI.

(δ) Πότε ἐγένετο ἡ προσθήκη αὕτη δὲν εἶνε ἀκριβῶς γνωστόν, πιθανώτατα δὲ ἐξ ἀρχῆς τῶν γραμματικῶν θεωριῶν ὅτε ἡ διάκρισις τῶν δίφθογγογραφουμένων καὶ ψιλογραφουμένων λέξεων ἐγένετο ἀναγκαιοτέρα, ὅπως καὶ ἡ ἐπίνοια πολλῶν ἄλλων γραμματικῶν ὄρων, ἀγνώπτων πρότερον. Ὅτι ἐπὶ Πλάτωνος ἦτο ἔτι ἄγνωστος ἡ ὀνομασία ἔ ψιλὸν καὶ υ ψιλὸν, ὃ μικρὸν καὶ ὦ μέγα γίνεται δῆλον ἐκ τοῦ ἐξῆς χωρίου τοῦ Κρατύλου (σελ. 393 d.). « Τῶν στοιχείων εἰσθα ὅτι ὀνόματα λέγομεν, ἀλλ' οὐκ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα πλὴν τεσσάρων, τοῦ ε καὶ τοῦ η καὶ τοῦ ο καὶ τοῦ ω. »

(ε) Bekker Anecd. Graec. σελ. 639, 13.